

Wehner Tibor

Költészet és filozófia

/ Tenk László piktúrája

Az 1986-ban, a pontosan harminc esztendővel ez előtt, az akkori művészeti folyóiratban megjelent, a Tenk László festőművész munkásságát elemző tanulmányban az olvasható, hogy „*táblaképei valóságos környezetekbe, közegekbe helyezett valóságos alakokat, valós élményhelyzeteket rögzítenek, jelenítenek meg.*” A művész „*... a műfaj keretein belül, egy-egy hétköznapi jelenet kiemelésével, ki-merevített képével, egy-egy valóságos, tűnékeny pillanat megragadásával, különös tájrészlet felvil-lantásával feszültséget keltő atmoszférát teremt, a megfestett dolgok mintegy varázsütésre előzményt és következményt feltételeznek, s általában a meg-festett jelenetben, szituációban valami nincs úgy,*

ahogy lennie kellene. A hangsúly a témaválasztá-son, a kiemelésen van. Tenk mindenkör olyan min-dennapi motívumot választ képtémául – esti vagy hajnali sétát, nagy távlat előtt tobzódó tájat, táncoló nőalakokat –, amelybe szinte észrevétlenül beavat-kozhat, amelyet módosíthat, s amelynek így jelen-tésköre változik, kitágul, emocionális tartalma mé-lyebbé válik. A beavatkozás, a finom torzítás révén a megszokott élethelyzeteket, a konvencionális lát-ványokat megkérdőjelezi, és a bizonytalanság szfé-rájába transzponálja.”

Nos, ezeket a három évtizede megfogalmazott konklúziókat, amelyeket az akkor még a magyar festészet közéggenerációjához tartozó alkotóról

Irtás (A fákról) / olaj, tempera, farost, 1999

A vadkacsa ravatala / olaj, tempera, farost, 1980

a középgeneráció egyik művészettörténésze írta, azon túl, hogy közben elszállt a fejünk felett három évtized – kis módosításokkal, apróbb elmozdulásokkal, kisebb kiegészítésekkel – a napjainkban, a közelmúltban született Tenk-képek leírásához, értelmezési kísérletéhez is alkalmazhatjuk. A közelmúltban, és a megelőző két-három évben festett művek formailag, műfajilag, tematikailag és stílusztikailag is szerves továbbvivői a korábbi alkotószakaszok festői törekvéseinek. Konzekvens alkotó: az 1943-ban született, a budapesti főiskola egykori Bernáth Aurél-tanítványa, aki a múlt század hatvanas-hetvenes évtizedfordulója, vagyis négy és fél évtizede építi életművét, a festészet, és úgy általában a képzőművészet megannyi radikális fordulata, irányváltása, szertefutó törekvése, szemléleti változása ellenére következetesen a maga útját járja. Egy 1979-ben megfogalmazott alkotói elve szellemében a korszerűtlenség vádját is vállalva festi műveit: a meditatív árnyaltságú, mély emóciókkal élteztett, a realista kifejezés szellemében interpretált képeit. Természetesen a korszerűség és korszerűtlenség kérdésében nem a műforma, a stílusműve

alapján kell megvonnunk a következtetéseinket, hanem az érték, az alkotói lelemény, a művészi felismerés súlyának és jelentőségének vizsgálatával, és ha ezeket helyezzük a megítélés mérlegére, akkor itt minden rendben van.

A realista, vagy inkább az impresszionista, posztimpresszionista festői hagyományhoz, szellemiséghez kötődő képek sora tradicionális festmény: keretbe foglalt, a fal függőleges síkjára függesztett, álló vagy fekvő téglalap, négyzet formátumú, olajfestékkel és temperával farostlemezre rögzített, olyan kompozíció, amelyeknek szabályszerűségét, klasszikus alkotómódszereket követő voltát esetenként csak a vastagon felhordott festék érdekes, a képsíkból kilépő felületrétege bontja meg. Pontosan meghatározhatók az ezen szabályos műformákba foglalt műfajok megjelenése is: a városképekben, a tájképekben és az életképekben az ember valóságos környezete, illetve kissé mellérendelten, egyszer-egyszer, vagy az új műveken egyre inkább főszereplővé is avatva maga az ember jelenik meg. Úgy tűnik, minden mindig a valóságos valóságot idézi, nem borzolja meg a képtémákat semmi fikció,

Város az öböl felett / olaj, tempera, farost, 1993

a szabályokat, illetve a szabályos jelenség-idézéseket nem borítja fel az alkotói spekuláció. Azonban ez csupán a látszat: mert a Tenk-képeken jóllehet ismerősnek tűnő, beazonosíthatónak vélt környezetek, elemek és jelenségek rögzülnek, ezek mégis az alkotói fantázia, vagy még inkább az alkotói összegzés, lényeg-sűrítés tükröztetései: emlékképeiből a

fontos elemekre koncentrálva, a jellegzetességeket megragadva, az egyedit az általános szintekre emelve állítja elének a maguk megfestett formájában sehol sem létező városképeket, jeleneteket, természeti elemeket. Ennek a kiemelő-szintetizáló eljárásnak hallatlan fontos interpretációs segédelei Tenk László festői eszközei: a lényeges motívumokra koncentráló,

Dévaj fürdőzők / olaj, tempera, farost, 1999

a részletezést kerülő, már-már emblematikussá redukáló motívum-idézés: a tájak szűk horizontúakká váltak, a városrészletek zártakká alakultak, az utcák mindig szűkek, a fák ágai-bogai abroncsos szorításúak. És ami a motívumoknál is fontosabb: a színvilág. Mintha Tenk László képein a zöldes-kékes, sötét árnyalatokba burkolózó, borús, borongós kolorittal hadakozva, minden ecsetvonásával a szürkek és feketék támadásait verné vissza, és mintha az egy-egy fénypászma felgyúlásával derengővé alakított, súlyos árnyékokkal terhelt kompozícióinak szomorú atmoszféráját az állandóvá vált alkonyat, a fényessé-

gektől, a fényektől való búcsúzás elégikus hangulata lengené át. Egyetlen befogadói reményünk talán az lehet, ha az alkonyi fényeket hajnaliakká minősítjük e képvilágok értelmezése és átérzése során, úgy, mint ahogy azt Supka Magdolna művészettörténész is tette, egyik korábbi művét elemezvén megállapítva: „...sokminden múlik Tenknél a napszak hangulati jellegén, hogy ha van a hajnal drámájának szöges ellentéte, hát a Hajnali séta című képe az, mert lám a táj nem veszít sokat a sejtelmességéből, a háttéri mélyben a ködvilágot még alig érinti a rózsás pír, s a felhősákok még feketéllőn úsztatják tovább az éji viharok

Törött tükör, önarckép / olaj, tempera, farost, 1988

Három / olaj, tempera, farost, Kőröndi-Csák gyűjtemény, 1989

emlékét, de a fák lombcsipkéje alól most bukkan elő és lépked ringó tündérlábbal az Ismeretlen lenge lény a nappali rejteke felé, csak apró talpa nyomát hagyva hátra az úton. Ha ezt, így és akkor meg nem ragadja a művész, ki tudja, akadna-e valaha is egy másik ecset, amelynek elhinnők, hogy akárcsak egyetlen, valóságútlan, álomkönnyű hajnalért is érdemes élni.”

De talán ne is döntsünk arról a dilemmáról, hogy a reggel fénygyújtó reménye, vagy az alkony fénybúcsúztató melankóliája hatja át a Tenk-képeket, mert a legfontosabb festői tényező minden bizonnyal a derengés, a dolgokat sejtelmességekbe burkoló, az éles körvonalakat kissé elmosó, az egykori látvány festőivé érlelt látványát idéző képteremtés atmoszferikus-hangulati sugárzása.

Egy XX. századi alkotó, a munkássága befejező korszakában kényszerűen szobrászból festővé vált

Ferenczy Béni egyik eszmefuttatásában találtam arra a hitvallásra, amely rendkívül egyszerűen és lényeglátón fogalmazza meg az igazi művész küldetését: egyszerre költőnek és filozófusnak kell lennie. Nos, mint a megelőző alkotószakaszok műveinek, Tenk László legújabb képeinek költőisége, lírai felfogásmódja és mondandója megcáfolhatatlan, már-már e festészetet mintegy karakterikusan jellemző jegy, de ha a kompozíciók mélyrétegeiben rejtező bölcs életszemléletet, az alkotónak az élet megválaszolhatatlan kérdéseivel való viaskodásának jelenvalóságát faggatjuk, akkor a költőiséggel ölelkező filozófiai kérdésfelvetésekkel és válasz-kísérletekkel is párbeszédet kezdhethetünk. Vagyis a látszólagos korszerűtlenség álcájában minden korszerűség, minden napjainknak szóló eleven mondandó jelen van Tenk László képeiben.